

کلیاتی درباره تعلیم و تربیت در ژاپن

تهیه و تنظیم: امان‌الله صفوی

معرفی مقاله:

تعداد تعلیم و تربیت جهانیه معروضه در این کشور که لازم را برای هنگام شدن با تحولات اجتماعی، اقتصادی، و سیاسی جامعه داشته باشد، به ناچار باید در این کشور معروضه و مستطبی کشور را بشکند و در بعضی دیگر از دانش بشری به کارشناسان و معلمان آنچه را که نیاز به دانش دارد، بر می کند آنچه را که در ایران به آن نیاز دارند تا از این رهگذر هم زمینه‌ای برای رشد و تعالی خود فراهم سازد و هم با ارائه کردن مسائلی خاص، دیگران را نیز تیرمعماری که اندوخته‌است، تسلیم کند و در افزودن غنای فرهنگ جهانی دین خود را ادا نماید.

در ارتباط با ضرورت فوق، به رسمیت تاز در شماره این نشریه، نظام آموزش و پرورش ژاپن یکی از کشورهای پیشروان را بررسی و معرفی کنیم.

این مقاله که با استفاده از نشریه شماره ۱۱ دفتر نظامهای جهانی (مبحث عنوان «گسترش تعلیم و تربیت در ژاپن» ترجمه اعظم شهلازی، فروردین ۱۳۵۹) و سایر منابع، توسط سراندر امان‌الله صفوی تهیه و تنظیم شده است، کلیاتی از نظام آموزش و پرورش کشور ژاپن را عرضه می‌کند. امید است معنوی آن بتواند در برنامه ریزیهای آموزشی مورد استفاده قرار گیرد.

مصلحانه

اصول بنیادی تعلیم و تربیت ژاپن

اصول بنیادی تعلیم و تربیت ژاپن که در سال ۱۹۴۶ از قانون اساسی آن کشور

اقتباس شده است، حق آموزش و اجباری بودن آن را برای ملت ژاپن به بیان زیر توصیف می‌کند:

«هر فرد، حق برخورداری از تعلیم و تربیتی در حد استعداد خود را طبق قانون پیش‌بینی شده دارد. هر فرد باید، بدون استثنا، به پسران و دخترانی که تحت سرپرستی او قرار دارند، طبق قانون، آموزش ابتدایی بدهد. آموزش اجباری مجانی است.» (بند ۲۶ قانون اساسی ژاپن).

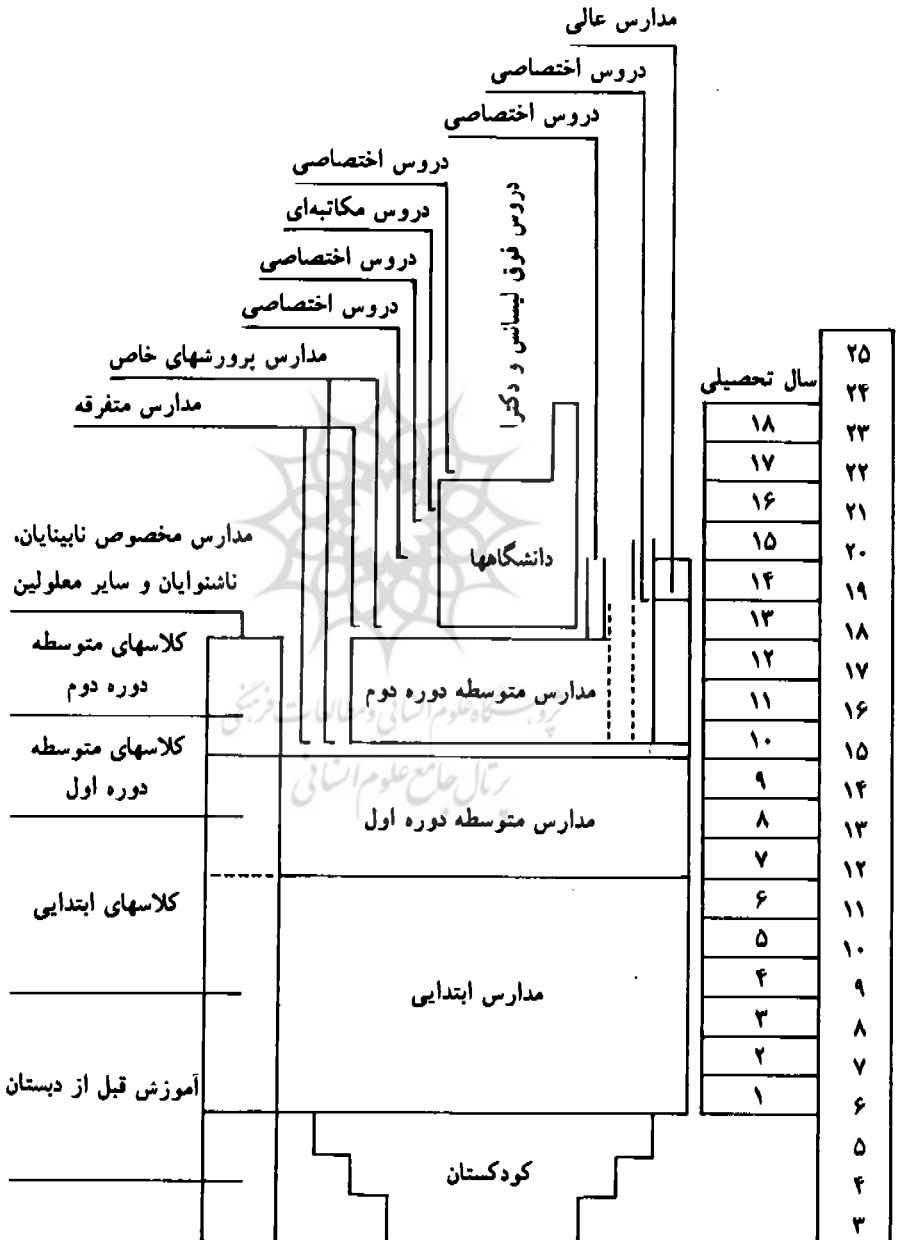
قانون بنیادی در امر تعلیم و تربیت که در سال ۱۹۴۶ رسماً منتشر شد، هدفها و سونمایهای اساسی تعلیم و تربیت را، مطابق روحیه قانون اساسی، اعلام نمود. طبق این قانون، هدف بنیادی تعلیم و تربیت در عین حال که عبارت از پرورش شخصیت است، همواره، پرورش روح و جسم ملت را نیز مد نظر دارد تا دستدار حقیقت و عدالت بوده به ارزش هر یک از آنها احترام بگذارند؛ برای کار و شخصیت ارزش قایل شوند، و همواره یک روحیه استقلال طلب راهنمای آنها باشد. برای رسیدن به این هدف، قانون کنونی بر تساوی دسترسی به آموزش و مدارس و ممنوعیت یک نوع خاص آموزش سیاسی و آموزش مذهبی در مؤسسات آموزشی عمومی تکیه می‌کند. این قانون با در نظر گرفتن تساوی مردم در دسترسی به آموزش، که بسیار مهم می‌باشد، تبعیض در مسایل نژادی، اعتقادی، موفقیتهای اجتماعی و اقتصادی، و یا امکانات و شرایط خانوادگی را ممنوع می‌کند.

علاوه بر این، قانون بنیادی تعلیم و تربیت، قوانین داخلی آموزشی مؤسسات آموزشی، قوانین متفاوت دیگر، و احکام مربوط به تعلیم و تربیت اصول بنیادی تعلیم و تربیت ژاپن را مشخص می‌کنند.

نظام آموزشی ژاپن

در چار چوب اصول بنیادی که در بالا متذکر شدیم، نظام آموزشی ژاپن در حال حاضر بصورت زیر می باشد:

تصویر (۱) نمودار سازمانی نظام آموزشی

۱ - انواع مؤسسات آموزشی

همان طور که در تصویر فوق مشاهده می‌شود، در ژاپن مؤسسات آموزشی مختلفی وجود دارد. هر یک از این مؤسسات، ویژگیهای اصلی زیر را ارائه می‌دهند.

۱-۱ - کودکستانها - کودکستانها مؤسسات آموزشی قبل از دبستان هستند که نگهداری بچه‌های کوچک را تأمین می‌کنند، و با ایجاد محیط مناسب برای آنها به پیشرفت روح و جسمشان کمک می‌کنند. کودکستانها بچه‌های سه الی شش ساله را، برای مدت یک تا سه سال، قبول می‌کنند. شصت در صد کودکستانها خصوصی هستند. در کنار آنها، مهد کودکهای هم وجود دارد که با کودکستان متفاوت است. کودکستانها زیر نظر مدیریت دولتی و یا محلی اداره می‌شوند، در حالی که مهد کودکها زیر نظر سازمان ملی و یا محلی بهداشت هستند. کودکان بیش از سه سال، در مهد کودکها، آموزشی مشابه کودکستان می‌بینند. اکثر مهد کودکها، توسط مجامع محلی ساخته شده‌اند.

۲ - ۱ - دبستانها - مدت آموزش ابتدایی شش سال است، و برای همه کودکانی که به سن شش سالگی رسیده باشند، اجباری است. هدف آن تأمین پرورش مقدماتی عمومی پسران و دختران شش تا دوازده ساله، به منظور پیشرفت فکری و جسمی آنها است.

۳ - ۱ - مدارس متوسطه دوره اول - تمام دانش آموزانی که دوره آموزش ابتدایی را طی کرده‌اند، باید اجباراً برای مدت سه سال، دروس آموزش متوسطه دوره اول را نیز بخوانند. هدف از این دوره، تأمین پرورش کلی متوسطه دوره اول دانش آموزان دوازده تا پانزده ساله، به منظور پیشرفت فکری و جسمی آنها و بر اساس آموزش ابتدایی است.

۴ - ۱ - مدارس متوسطه دوره دوم - هدف این مدارس، تأمین یک پرورش عمومی متوسطه دوره دوم و پرورش خاص برای پیشرفت فکری و جسمی دانش آموزان و بر اساس آموزش متوسطه دوره اول است. این آموزش، طی کلاسهای روزانه، شبانه، و کلاسهای مکاتبه‌ای انجام می‌شود. مدت تحصیل برای کلاسهای روزانه سه سال، و برای کلاسهای شبانه و مکاتبه‌ای بیش از چهار سال است. باید اشاره کرد که کلاسهای شبانه، در برخی موارد، بعد از ظهرها نیز تشکیل می‌شود.

وقتی برنامه درسی مدارس متوسطه دوره دوم را مورد ملاحظه قرار می‌دهیم، متوجه می‌شویم که دو بخش بزرگ در آن وجود دارد: آموزش عمومی و آموزش اختصاصی. اساس آموزش عمومی آموزش فرهنگ عمومی است، و آموزش اختصاصی مربوط به دانش آموزانی می‌شود که مایلند بعدها، در رشته اختصاصی مشخصی درس خود را ادامه

دهند. دروس این دوره یا تخصصی، و یا حرفه‌ای هستند. مواد درسی اختصاصی عبارتند از: بازرگانی، صنعت، کشاورزی، تدبیر منزل، بهداشت، ماهیگیری، و علوم.

۵ - ۱ - مؤسسات آموزش عالی - مؤسسات آموزش عالی در ژاپن شامل دانشگاهها، مدارس عالی نظری، و مدارس عالی فنی است:

الف - دانشگاهها: دانشگاه مؤسسه آموزشی است که شاگردان دیپلمه‌ای که دوره دوم متوسطه را به پایان رسانده‌اند، و یا دانش معادل یا بیشتر از آن دارا هستند، را می‌پذیرد. دانشگاه دانشهای بسیار متنوعی در علوم ارائه می‌دهد، و مرکز تحقیقات اساسی در علوم و هنرها می‌باشد. اصولاً دانشگاه از دانشکده‌هایی تشکیل شده که مدت تحصیل در هر یک از آنها چهار سال (شش سال برای رشته پزشکی و دندان پزشکی) است. تعداد دانشگاههای ژاپن تا ماه مه ۱۹۷۸، ۴۴۳ دانشگاه بوده است.

از طرف دیگر، برای انجام پژوهشهای نظری و کاربردی در زمینه‌های مختلف علمی و کار بیشتر بر روی آنها، دروس فوق لیسانس برای دانشجویانی که لیسانس گرفته باشند، وجود دارد. دوره فوق لیسانس دو سال، و دوره دکترا پنج سال (برای پزشکی و دندان پزشکی شش سال) است. در پایان هر یک از این دوره‌ها، به دانشجوی مدرک فوق لیسانس و دکترا داده می‌شود.

ب - انستیتوهای دانشگاهی: انستیتوهای دانشگاهی از مؤسسات آموزشی عالی هستند که هدف اصلی آنها، مطالعه در علوم و هنرها، به منظور کار برد آنها در زندگی حرفه‌ای و روزمره می‌باشد. این انستیتوها دانشجویانی که دوره دوم متوسطه را تمام کرده‌اند، جذب می‌کند؛ و آموزش دو تا سه ساله‌ای، در زمینه‌های مختلف، به آنها می‌دهد.

پ - مدارس عالی: برخلاف دانشگاهها و انستیتوهای دانشگاهی، مدارس عالی فنی، دانش آموزانی را که دوره اول متوسطه را به پایان رسانده‌اند، جذب می‌کند؛ و به آنها آموزش تخصصی در علوم و هنرها عرضه می‌کند، و ظرفیت حرفه‌ای آنها را گسترش می‌دهد. مدت تحصیل برای بخش تکنولوژی پنج سال، و برای بخش تجارت دریایی پنج سال و نیم است. در بخش تکنولوژی، قسمتهای ماشین آلات، برق، شیمی صنعتی، و شهر سازی را می‌توان مشخص کرد.

۶ - ۱ - مدارس اختصاصی - مدارس اختصاصی، مؤسسات آموزشی مخصوص کودکان معلول است، و دوره آن از کودکستان تا دوره دوم متوسطه است، و طی این دوره، دانش و مهارت لازم را برای جبران نقص عضو کودک به او ارائه می‌دهد. در ژاپن سه نوع مدرسه اختصاصی وجود دارد: مدارس نابینایان، مدارس ناشنوایان، و مدارس مخصوص معلولین جسمی و ذهنی.

۷-۱ - مدارس متفرقه و مدارس ویژه پرورشهای اختصاصی - علاوه بر مؤسسات آموزشی ابتدایی و متوسطه دوره اول و دوم، مدارس متفرقه و مدارس ویژه پرورشهای اختصاصی می‌توان یافت:

الف - مدارس متفرقه: مدارس متفرقه، مؤسسه‌هایی آموزشی هستند که در اختیار افراد، در هر سنی که باشند قرار دارد که طی آن، آموزش علمی لازم برای حرفه و یا زندگی روزمره در زمینه رانندگی، حسابداری، محاسبات عملی، خیاطی غربی و شرقی، زبانهای خارجی، پرستاری، آشپزی، و امثال آنها را می‌بینند. دوره تحصیل در این مدارس بیش از یک سال است.

ب - مدارس ویژه پرورشهای اختصاصی: از سال ۱۹۷۶، بین مدارس مختلفی که به آنها اشاره شد، آنهایی که به سطح تحصیلی مشخصی می‌رسند، تحت عنوان مدارس ویژه پرورشهای اختصاصی نامگذاری شده‌اند. پذیرش در این مدارس در سه سطح انجام می‌شود: در سطح دیپلمه‌های آموزش متوسطه دوره اول، برای دروس عالی؛ در سطح دیپلمه‌های آموزش متوسطه دوره دوم، برای دروس اختصاصی؛ و از میان کسانی که به این دو سطح وارد نمی‌شوند، برای دروس عمومی. همانند مدارس متفرقه. هدف از این مدارس، گسترش مهارت‌های لازم در یک حرفه و یا در زندگی روزمره، و به کمال رساندن فرهنگ عمومی به کمک تعلیم و تربیتی سازمان داده شده، مربوط به سطح خاص است. برخی از این مدارس را، اگر تنها دروس عالی داشته باشند، می‌توان مدارس تربیتی عالی نامید؛ و برخی دیگر را، اگر تنها دارای دروس اختصاصی باشند، می‌توان مدارس تربیتی اختصاصی نامید.

۲ - شرایط دسترسی به انواع مؤسسات آموزشی

۲-۱ - دسترسی به مؤسسات آموزشی اجباری - اصل بر این است که کودکانی که به سن مدرسه رسیده‌اند، باید در مؤسسه آموزشی واقع در منطقه تحصیلی محل اقامتشان، که توسط شهرداری ایجاد شده است، ثبت نام نمایند. با این وجود، این اصل در مورد مدارس ابتدایی و دوره اول متوسطه دولتی و یا خصوصی اجرا نمی‌شود. بهر حال در این مدارس، محدودیتی از نظر ظرفیت پذیرش وجود دارد. در این صورت، دانش‌آموزان را از طریق امتحان ورودی یا روش‌های دیگری انتخاب می‌کنند.

۲-۲ - دسترسی به مدارس متوسطه دوره دوم و مدارس عالی فنی - هر دانش‌آموزی که دوره اول متوسطه را به پایان رسانده باشد (یعنی دوره آموزش اجباری را طی کرده باشد)، در مدارس متوسطه دوره دوم و مدارس عالی فنی پذیرفته می‌شود.

در مورد مدارس متوسطه دوره دوم و مدارس عالی فنی عمومی (که هر دو توسط شهرداری و فرمانداری ساخته شده‌اند) کمیته پذیرش آموزشی شهرداریهای مختلف، و فرمانداریهای ذی‌ربط انتخاب شاگردان را براساس نمره امتحان ورودی و نمرات دوره اول متوسطه انجام می‌دهند.

در اکثر نواحی، مناطق آموزشی قرار دارد، و داوطلبان ورود به مدارس دوره دوم متوسطه، باید به مدارسی که در منطقه آموزشی محلشان قرار دارد، مراجعه نمایند. هدف از این کار اشاعه آموزش، و تساوی مردم در دسترسی به تعلیم و تربیت است. به‌طور کلی، ۹۳/۵ درصد دیپلمه‌های آموزش متوسطه دوره اول، در اول آوریل ۱۹۷۸، به مدارس متوسطه دوره دوم و یا مدارس عالی فنی راه یافته‌اند.

۲ - ۳ - دسترسی به دانشگاهها و انستیتوهای دانشگاهی - دانشگاهها و انستیتوهای دانشگاهی از بین داوطلبان ورودی، انتخابی برحسب امتیازاتی که کسب کرده‌اند، انجام می‌دهند. به‌طور کلی، هر مؤسسه دانشگاهی، امتحاناتی درباره دانستنیها (شامل یک امتحان که برای دانشگاههای عمومی و دولتی مشترک است) انجام می‌دهد، و نمرات دوره دوم متوسطه را نیز منظور می‌کند. در سالهای اخیر، تعداد دانشگاهها رو به افزایش بوده و انتخاب براساس توصیه‌نامه‌های مدیران دبیرستان متوسطه دوره دوم بوده است، و این کار به خاطر محدودیت جا در دانشگاهها انجام گرفته است (در سال ۱۹۷۷، ۴۵۶ دانشکده، که ۴۲ درصد کل دانشکده‌هاست، این انتخاب را به کار گرفته‌اند).

در سال ۱۹۷۸ تعداد داوطلبان ورود به دانشگاهها و مؤسسات دانشگاهی، به ۸۴۸ هزار نفر رسیده است؛ و از بین آنها حدود ۶۰۷ هزار نفر (۷۱/۶٪) به دانشگاه راه یافتند، و ۱۶۱ هزار نفر از آنهایی که پذیرفته شده بودند (۲۶/۵٪)، یکسال از زمان گرفتن دیپلم دوره دوم متوسطه‌شان تا ورود به دانشگاه طول کشیده است.

داده‌های آماری در مورد تعلیم و تربیت

۱ - تعداد مؤسسات آموزشی و دانشجویان - مطابق آمار، در سال ۱۹۷۸، تعداد کل دانش‌آموزان و دانشجویان حدود ۲۶/۷۰۰/۰۰۰ نفر، یعنی ۲۳ درصد کل جمعیت ژاپن بوده است.

۲ - تعداد دانش‌آموزان برحسب نوع مؤسسات آموزشی و میزان ثبت نام - میزان ثبت نام کنندگان برای آموزش اجباری، همیشه، نزدیک به صد درصد است. میزان ثبت نام در مؤسسات بعد از دوره اول متوسطه، به طور منظم بعد از جنگ، رو به افزایش بوده و در سال ۱۹۷۸ به ۹۳/۵٪ رسیده است. از طرف دیگر، میزان ثبت نام در دانشگاهها

و مؤسسات دانشگاهی، که پس از جنگ جهانی دوم به ۵٪ رسیده بود، افزایش سریعی کرده و در سال ۱۹۷۸ به ۲۸/۴٪ رسیده است. اما در سه سال اخیر این میزان در حدود ۲۸٪ ثابت باقی مانده است.

۳- ترکیب دانش‌آموزان برحسب جنسیت - از آنجا که قانون اساسی ژاپن و قانون بنیادی تعلیم و تربیت تساوی حقوق زن و مرد را، در دسترسی به آموزش، تأمین می‌کند، پس از جنگ جهانی دوم، افزایش قابل ملاحظه‌ای در ثبت نام دختران جوان در مؤسسات آموزشی غیر اجباری مشاهده شده است. به طوری که میزان ثبت نام دختران جوان، دیپلمه دوره اول متوسطه، از سال ۱۹۶۹ به بعد، از پسران بیشتر بوده است. علاوه بر این، میزان ثبت نام دختران جوان در مؤسسات آموزش عالی نیز قابل ملاحظه بوده، اما تعداد آنها از پسران بیشتر نبوده است. گرایش عمومی چنین بوده است که پسران بیشتر در دانشگاه ثبت نام می‌کنند، و دختران بیشتر در مؤسسات دانشگاهی. دانشجویان مدارس عالی فنی، اغلب پسر هستند. همچنین در مدارس متفرقه و مدارس تربیتی اختصاصی، حدود ۱/۲ دانشجویان را دختران جوان تشکیل می‌دهد.

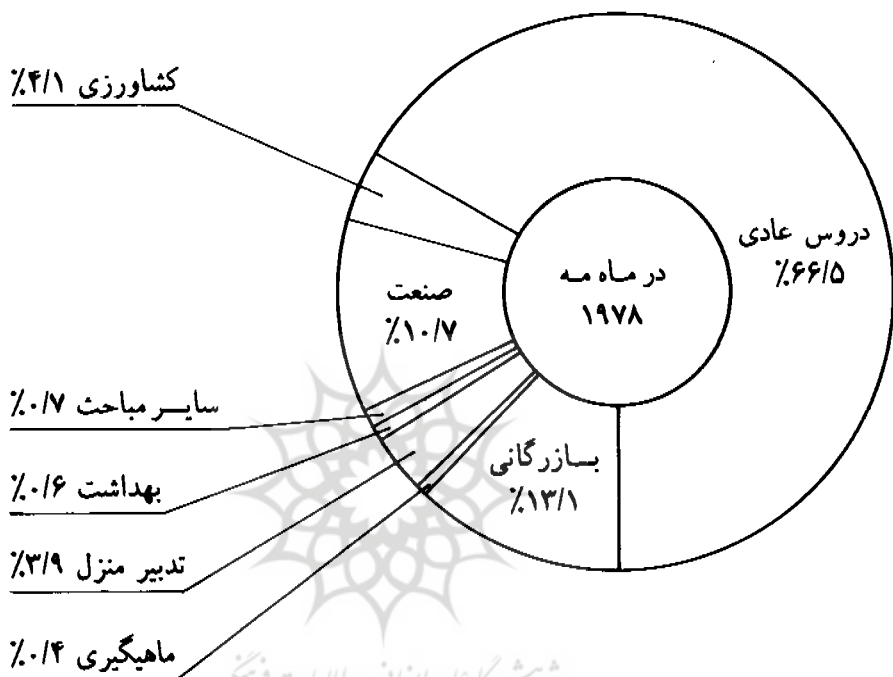
۴- چگونگی توزیع دانشجویان در مؤسسات آموزشی خصوصی و مؤسسات آموزشی عمومی - طبق اصلی که به وسیله «قانون مؤسسات آموزشی» مشخص می‌شود، تنها حکومت‌های محلی و ملی (ایالات، فرمانداریها، شهرها، روستاها) و همچنین افراد حقوقی، که بنیادهای آموزشی نامیده می‌شوند، می‌توانند مؤسسات آموزشی تأسیس کنند. این مؤسسات به ترتیب «مدرسه دولتی»، «مدرسه عمومی»، و «مدرسه خصوصی» نامیده شده‌اند. اما اکثر مؤسسات آموزشی اجباری (مدارس ابتدایی و دوره اول متوسطه و همچنین مدارس اختصاصی) توسط حکومت‌های محلی تأسیس شده‌اند. نقش مدارس خصوصی در زمینه کودکان، مدارس متوسطه دوره دوم، و مؤسسات آموزش عالی است. در سال ۱۹۷۸، نزدیک به ۳۰٪ دانش‌آموزان دوره دوم متوسطه، بیش از ۹۰٪ دانشجویان مؤسسات دانشگاهی، و ۱/۲ دانشجویان دانشگاهها در مؤسسات خصوصی تحصیل می‌کردند. به هر حال، در مؤسسات آموزشی دولتی، از قبیل مدارس عالی فنی و دانشگاهها، افزایش دانشجو مشاهده شده است.

۵- توزیع ثبت نام شدگان برحسب رشته‌های تحصیلی - در ژاپن، رشته‌های تحصیلی دانش‌آموزان بعد از آموزش اجباری شروع می‌شود. در سال ۱۹۷۸، ۶۶٪ کل دانش‌آموزان، دوره آموزش عمومی، دوره دوم متوسطه را طی کرده‌اند. بقیه دانش‌آموزان در آموزش اختصاصی به تحصیل خود ادامه داده‌اند.

تصویر شماره (۲) چگونگی توزیع را، برحسب مواد اختصاصی شاگردان مدارس

متوسطه دوره دوم، نشان می‌دهد.

تصویر شماره (۲) - ترکیب کل دانش‌آموزان برحسب مواد درسی در مدارس متوسطه دوره دوم.

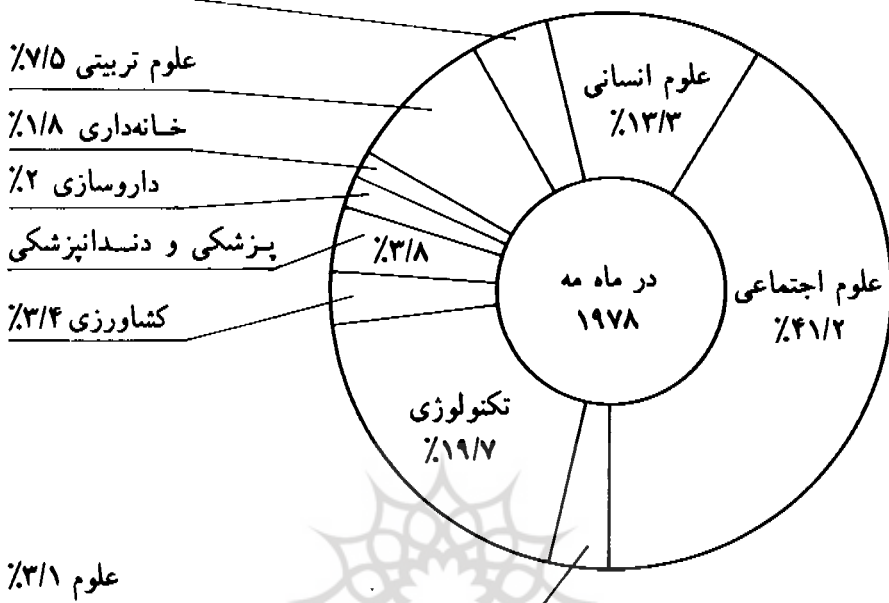

تصویر شماره (۳) توزیع دانشجویان را از نظر زمینه تخصصی، دانشجویان دانشگاهها، و مؤسسات دانشگاهی نشان می‌دهد. بیش از نیمی از دانشجویان دانشگاه در رشته‌های علوم انسانی و اجتماعی ثبت نام کرده‌اند. رشته‌های علوم طبیعی (علوم، تکنولوژی، کشاورزی، پزشکی، دندان پزشکی) حدود یک سوم دانشجویان را جذب می‌کند.

این توزیع در دانشگاههای دولتی، عمومی، و خصوصی متفاوت است. در دانشگاههای دولتی، تعداد دانشجویان رشته‌های علوم انسانی و اجتماعی حدود یک چهارم کل دانشجویان است، در حالی که این نسبت، در دانشگاههای عمومی و خصوصی، از ۶۰٪ نیز بیشتر می‌شود. از طرف دیگر در مؤسسات دانشگاهی، بیش از ۳۰٪ دانشجویان در رشته خانه‌داری، که دروسی درباره تعلیم و تربیت و علوم انسانی می‌خوانند، ثبت نام کرده‌اند.

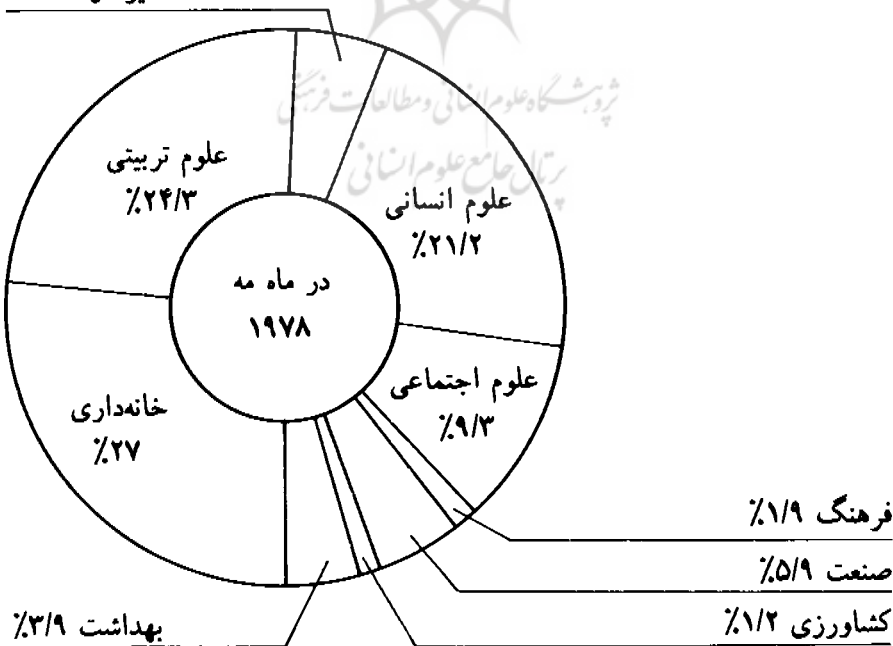
تصویر شماره (۳) - ترکیب کل دانشجویان بر حسب رشته‌های تحصیلی دانشگاهها (دانشکده‌ها) و مؤسسات دانشگاهی.

(۱) دانشگاهها (دانشکده‌ها) سایر مواد ۴۱/۲٪

(۲) مؤسسات دانشگاهی

سایر مواد ۵/۳٪

محتوای آموزشی و کتابهای درسی

۱ - محتوای آموزشی در مدارس ابتدایی و مدارس متوسطه دوره اول و دوم:
الف - اصول کلی - ماهیت مواد آموزشی و تعداد ساعات درس در سال، برای هر ماده درسی، توسط اعضای وزارت آموزش ملی مشخص می‌شود.

ضوابط اساسی در مورد محتوا و هدف هر یک از مواد درسی، توسط دستورالعملهای آموزشی وزارت ملی آموزش و پرورش مشخص می‌شود. دستورالعملهای آموزشی برای مواد درسی انواع مؤسسات آموزشی، بر اساس گزارشات کمیته برنامه‌های آموزش و گروه مشورتی وزیر آموزش و پرورش ملی تدوین می‌شوند. هر مؤسسه آموزشی، موقعیت محلی، موقعیت مدرسه، جهت‌گیری، مهارتهای ضروری، و تواناییهای شاگردان را در نظر می‌گیرد تا بتواند مطابق دستورالعملهای آموزشی، برنامه‌های درسی خاصی را تدوین نماید.

همچنین، برنامه‌های درسی دوره‌های مختلف در حال تغییر است. تدوین برنامه‌های جدید آموزشی، برای ابتدایی از سال ۱۹۸۰، برای دوره اول متوسطه از سال ۱۹۸۱، و برای دوره دوم متوسطه از سال ۱۹۸۲ شروع می‌شود.

ب - محتوای آموزشی در مدارس ابتدایی و متوسطه دوره اول - جدولهای (۱) و (۲) مواد آموزشی و تعداد ساعات درس رسمی سالیانه، که توسط وزارت آموزش و پرورش ملی مشخص شده‌اند، را در مدارس ابتدایی و دوره اول متوسطه نشان می‌دهند.

جدول (۱) - تعداد ساعات رسمی دروس در سال در مدارس ابتدایی

مواد درسی	سال اول	سال دوم	سال سوم	سال چهارم	سال پنجم	سال ششم
تعداد ساعات برای هر ماده درسی						
زبان ژاپنی	۲۳۸ (۲۷۲)	۳۱۵ (۲۸۰)	۲۸۰ (۲۸۰)	۲۸۰ (۲۸۰)	۲۴۵ (۲۱۰)	۲۴۵ (۲۱۰)
تعلیمات اجتماعی	۶۸ (۶۸)	۷۰ (۷۰)	۱۰۵ (۱۰۵)	۱۴۰ (۱۰۵)	۱۴۰ (۱۰۵)	۱۴۰ (۱۰۵)
حساب	۱۰۲ (۱۳۶)	۱۴۰ (۱۷۵)	۱۷۵ (۱۷۵)	۲۱۰ (۱۷۵)	۲۱۰ (۱۷۵)	۲۱۰ (۱۷۵)
علوم	۶۸ (۶۸)	۷۰ (۷۰)	۱۰۵ (۱۰۵)	۱۰۵ (۱۰۵)	۱۴۰ (۱۰۵)	۱۴۰ (۱۰۵)

سال ششم	سال پنجم	سال چهارم	سال سوم	سال دوم	سال اول	مواد درسی	تعداد ساعات درسی برای هر ماده درسی
۷۰ (۷۰)	۷۰ (۷۰)	۷۰ (۷۰)	۷۰ (۷۰)	۷۰ (۷۰)	۱۰۲ (۶۸)	موسیقی	
۷۰ (۷۰)	۷۰ (۷۰)	۷۰ (۷۰)	۷۰ (۷۰)	۷۰ (۷۰)	۱۰۲ (۶۸)	هنر و کاردستی	
۷۰ (۷۰)	۷۰ (۷۰)	—	—	—	—	تدبیر منزل	
۱۰۵ (۱۰۵)	۱۰۵ (۱۰۵)	۱۰۵ (۱۰۵)	۱۰۵ (۱۰۵)	۱۰۵ (۱۰۵)	۱۰۲ (۱۰۲)	تربیت بدنی	
۳۵ (۳۵)	۳۵ (۳۵)	۳۵ (۳۵)	۳۵ (۳۵)	۳۵ (۳۵)	۳۴ (۳۴)	تعداد ساعات درس آموزش اخلاق	
۷۰ (۷۰)	۷۰ (۷۰)	۷۰ (۷۰)	۳۵ (۳۵)	۳۵ (۳۵)	۳۴ (۳۴)	تعداد ساعات درس فعالیتهای اختصاصی	
۱۱۵۵ (۱۰۱۵)	۱۱۵۵ (۱۰۱۵)	۱۰۸۵ (۱۰۱۵)	۹۸۰ (۹۸۰)	۹۱۰ (۹۱۰)	۸۵۰ (۸۵۰)	تعداد کل ساعات درس	

تذکر — (۱) اعداد بدون پرانتز مربوط به دوره کنونی است در حالیکه اعداد درون پرانتز به سال ۱۹۸۰ به بعد مربوط می شود.

- (۲) ساعت آموزش، که واحد ساعات دروس این جدول است، ۴۵ دقیقه است.
- (۳) در مدارس ابتدایی خصوصی، آموزش مذهبی گاهی جایگزین تمام ساعات آموزش اخلاق می شود، و گاهی بخشی از آن را در بر می گیرد.
- (۴) فعالیتهای اختصاصی عبارتند از فعالیتهایی که خود دانش آموزان انجام می دهند (گردهمایی دانش آموزان، تجمع کلاسها، فعالیتهای کلوبها) و مراسم خاص مدرسه، و تعاونی مدرسه. حدود ۹۹/۴٪ دانش آموزان نهار را در مدرسه می خورند (ماه مه ۱۹۷۸).

جدول (۲) تعداد ساعات رسمی سالیانه کلاس درس در مدارس متوسطه دوره اول

تعداد ساعات درس	تعداد ساعات مربوط به مواد درسی اختیاری	تعداد ساعات فعالتهای اختصاصی	تعداد ساعات آموزشی اخلاق	تعداد ساعات دروس اجباری								
				هنرهای صنعتی یا تدبیر منزل	بهداشت و تربیت بدنی	هنرهای زیبا	موسیقی	علوم	ریاضیات	مطالعات اجتماعی	زبان زبانی	تقسیم بندی
۱۱۹۰ (۱۰۵۰)	۱۴۰ (۱۰۵)	۵۰ (۷۰)	۳۵ (۳۵)	۱۰۵ (۷۰)	۱۲۵ (۱۰۵)	۷۰ (۷۰)	۷۰ (۷۰)	۱۴۰ (۱۰۵)	۱۴۰ (۱۰۵)	۱۴۰ (۱۴۰)	۱۷۵ (۱۷۵)	۱۲۰ ۱۲۰
۱۱۹۰ (۱۰۵۰)	۱۴۰ (۱۰۵)	۵۰ (۷۰)	۳۵ (۳۵)	۱۰۵ (۷۰)	۱۲۵ (۱۰۵)	۷۰ (۷۰)	۷۰ (۷۰)	۱۴۰ (۱۰۵)	۱۴۰ (۱۴۰)	۱۴۰ (۱۴۰)	۱۷۵ (۱۴۰)	۱۲۰ ۱۲۰
۱۱۵۵ (۱۰۵۰)	۱۴۰ (۱۴۰)	۵۰ (۷۰)	۳۵ (۳۵)	۱۰۵ (۱۰۵)	۱۲۵ (۱۰۵)	۳۵ (۳۵)	۳۵ (۳۵)	۱۴۰ (۱۴۰)	۱۴۰ (۱۴۰)	۱۷۵ (۱۰۵)	۱۷۵ (۱۴۰)	۱۲۰ ۱۲۰

تذکره: (۱) اعداد بدون پرانتز مربوط به دوره کنونی هستند، در حالی که اعداد درون پرانتز مربوط به بعد از سال ۱۹۸۱ می باشد.

(۲) ساعت آموزشی که واحد ساعات درس در این جدول است، ۵۰ دقیقه می باشد.

(۳) در مدارس متوسطه دوره اول، دروس آموزش مذهبی گاهی کاملاً جایگزین دروس آموزش اخلاق می شوند و یا بخشی از آن را تشکیل می دهند.

(۴) «فعالتهای اختصاصی» شامل فعالتهایی است که خود دانش آموزان انجام می دهند (گردهمایی دانش آموزان، فعالتهای کلوبها، تجمع کلاسها).

جهت گیری کلاسها که شامل تعاونی دانش آموزان است نیز از فعالتهای اختصاصی بشمار می رود. حدود ۸۲/۲٪ دانش آموزان، ناهار را در مدرسه می خورند (ماه مه ۱۹۷۸)؛ و بالاخره آداب مذهبی مدرسه نیز جزو فعالتهای اختصاصی هستند.

(۵) زبانهای خارجی جزء «دروس اختیاری» هستند.

پ - محتوای آموزشی در مدارس متوسطه دوره دوم

همان طور که قبلاً نیز اشاره شد، آموزش متوسطه دوره دوم شامل یک بخش عمومی و یک بخش فنی است.

برای هر بخش، دستور العملهای آموزشی، مواد درسی دانش آموزان را مشخص می کند (جدول شماره ۳)؛ و در برنامه درسی مدارس متوسطه دوره دوم مواد اختیاری می گنجانند تا دروس آموزشی بخش مربوط را مطابق استعدادهای مختلف، و جهت گیری شاگردان مطابقت دهند.

جدول (۳) - مواد درسی اجباری در مدارس متوسطه دوره دوم

مواد	تغییرات (از سال ۱۹۸۲)	در حال حاضر
زبان ژاپنی	زبان ژاپنی (۴)	زبان جدید (۷) زبان کلاسیک - الف (۲)
تعلیمات اجتماعی	جامعه کنونی (۴)	نژاد - آموزش شهری (۲) علوم سیاسی - اقتصادی (۲) و به علاوه: تاریخ ژاپن (۳) تاریخ جهان (۳) جغرافی الف (۳) - جغرافی ب (۳) (دروس انتخابی از بین دروس بالا)
ریاضیات	ریاضیات (۴)	ریاضیات عمومی (۶) یا ریاضیات (۶)
علوم	علوم (۴)	علوم پایه (۶) یا دروس انتخابی از دروس زیر: فیزیک (۳)، شیمی (۳)، بیولوژی (۳)، علوم زمینی (۳)
بهداشت و تربیت بدنی	تربیت بدنی (۷-۹) - یازده واحد برای پسرانی که دروس عادی را می گذرانند و تمام وقت هستند - بهداشت (۲)	همان دروس ستون سمت راست
هنرهای زیبا	یک درس اختیاری از دروس زیر: موسیقی (۲)، هنرهای زیبا (۲)، کاردستی (۲) سه واحد برای دروس عادی	همان دروس ستون سمت راست
تدبیر منزل	تدبیر منزل عمومی (۴) (فقط برای دختران)	همان دروس ستون سمت راست

تذکره: (۱) فعلاً، دوازده ماده درسی و نظام اجباری وجود دارد (برای دختران ۱۳ ماده درسی) که در جمع ۴۷ واحد می‌شود، از سال ۱۹۸۲، فقط ۷ ماده درسی وجود خواهد داشت (برای دختران ۸ ماده درسی) که در جمع ۳۲ واحد می‌شود.

(۲) ساعت آموزش ۵۰ دقیقه است، و هر واحد مربوط به ۳۵ ساعت آموزشی در سال است.

واحدهای آموزشی اجباری (بنابر اصل هر واحد نماینده ۳۵ ساعت آموزش در سال) که واحدهای درسی جدول (۳) را نیز در بردارند، نماینده ۸۵ واحد در چارچوب خط‌مشی آموزشی است. خط‌مشی جدید آموزشی که از سال ۱۹۸۲ قابل اجرا است، ۸۰ واحد را مشخص می‌کند. شاگردان بخش تحصیلی، باید از بین این واحدها، بیش از ۳۵ واحد را انتخاب کنند (که ۳۰ واحد آن بر حسب خط‌مشی جدید است). برای گذراندن همه واحدها، برای شاگردان روزانه سه سال، و برای شاگردان شبانه و کسانی که دوره‌های مشابه را می‌گذرانند، چهار سال وقت لازم است. مواد آموزشی که مربوط به سیاست جدید آموزشی می‌شوند، در ارتباط با مواد آموزشی (به جز آنهایی که در جدول (۳) به آنها اشاره شده است) در جدول شماره (۴) آورده شده‌اند. انتخاب مواد درسی، در هر مدرسه، خاص خود آن مدرسه است و به هدف هر بخش مربوط می‌شود.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

جدول (۴) - تقسیم‌بندی مواد درسی و نظام‌های اختیاری در مدارس
متوسطه دوره دوم

مواد درسی	رتوس مطالب	مواد درسی	رتوس مطالب
زبان انگلیسی	انگلیسی عمومی، درک انگلیسی، اصطلاحات انگلیسی، امور خارجه، تمرین در آزمایشگاه زبان انگلیسی	صنعت بنیادی، کاربرد، طرح، ریاضیات صنعتی، ساخت ماشینها، طرح ماشینها، موتورها، اندازه و کنترل، مواد اولیه لازم برای ماشین‌آلات تکنولوژی اتومبیل‌نگهداری اتومبیل تکنولوژی ساخت کشتی جنگی، الکترونیسته بنیادی، فن الکترونیک، کنترل اتوماتیک، فن اطلاعات فن نظام، میزانهای صنعتی، ساخت معماری، کارهای معماری، طرحهای معماری، برنامه‌های معماری، امور تجهیزات، تجهیزات کنترل جو، تجهیزات بهداشتی و پیشگیری حوادث، طرحهای تجهیزات، اندازه‌ها، کارهای مهندسی، برنامه‌های مهندسی، راههای ایمنی و مساهبت زمینی، طرحهای مهندسی، تکنولوژی زمین‌شناسی، شیمی صنعتی، تکنولوژی شیمیایی، تجهیز و مدیریت، امنیت صنعت نسبی، صنعت نسبی، تکنیک و محیط، صیقل فلزات، مواد اولیه برای فلزات، فن سرمایه‌سازی، سرمایه، ایلاف و بیارجه، تهیه بیارجه، طرح ایلاف و رنگریزی، شیمی رنگریزی، تزئین داخلی، طرحهای داخلی، تهیه میلان، هنرهای تزئینی روی چوب، تاریخ طراحی، فن طراحی، مواد برای طراحی مدیریت صنعتی، انگلیسی صنعتی	آلمانی - فرانسه
زبانهای خارجی	اصول نظری موسیقی، تاریخ موسیقی سولفتز، آواز، ابزارهای موسیقی Composition موسیقی		موسیقی
هنرهای زیبا	مقدمه‌ای بر هنرهای زیبا، تاریخ هنرهای زیبا، رسم، مطالعه بنیادی شکل، نقلانی، گسراور، مجسمه‌سازی، طراحی از روی تصویر، طراحی هنری، کارتوگرافی و رسم، تصویر، مطالعه ترکیبی شکل.		هنرهای زیبا
علوم	علوم و ریاضیات، ریاضیات عمومی، علوم، فیزیک، شیمی، بیولوژی، علوم زمینی		علوم
تربیت بدنی	اصول نظری تربیت بدنی، نرمش، ورزش، رقص، فعالیت در هوای آزاد.	تربیت بدنی	
تدبیر منزل	لباس، تغذیه، مراقبت از کودکان، مدیریت خانه، تهیه لباسها، مواد برای لباس، نگهداری لباسها، طراحی مده، هنرهای دستی، آشپزی، تغذیه، بهداشت غذایی، بهداشت عمومی، اصول و فنون بچه‌داری، بهداشت کودک، روانشناسی کودک، رفاه کودک	تدبیر منزل	
کشاورزی	کشاورزی بنیادی، کاربرد عمومی، محصول، سبزیجات، دامداری، تهیه مواد خوراکی، مساحی، کشت درخت، طرح ایجاد باغ، محیط کشاورزی، ماشین‌آلات کشاورزی، مدیریت کشاورزی، پرورش گرم آب‌ریشم، درختهای میوه، گلهای، تغذیه و علوفه دامی، مدیریت مزرعه، شیمی غذایی، مطالعه میکربی، کاربردی مواد تهیه غذا، طرحهای مهندسی کشاورزی، کاربرد ابزارها، آبیاری کشاورزی، بهره‌برداری از زمینهای قابل کشت، مهندسی جنگلداری، ابزارهای لازم برای ترسیم باغها، کشاورزی عمومی.	کشاورزی	
برستاری	برزشکی بنیادی مراقبتها، مراقبتهای بنیادی، برستاری بزرگسالان، مراقبت صادر و فرزند، کار بیمارستانی مراقبتها.	برستاری	
بازرگانی	اقتصاد بازرگانی، حسابداری، احتمالات، تهیه اطلاعات، کاربرد عمومی، بازاریابی کالاها، حسابداری صنعتی، مدارک، قوانین بازرگانی، بازرگانی انگلیسی، طرح بازرگانی، حسابداری مالی، ماشین‌نویسی ریاضیات و مدیریت	بازرگانی	
ماهگیری	دریانوردی به طور کلی، کار در دریا، کاربرد عمومی، ماهگیری، کشتی رانی، بهره‌برداری کشتیهای ماهگیری، ساخت کشتیهای ماهگیری، طرح و ساختن ماشین‌آلات، لوازم الکتریکی کشتی، ارتباط بدون خط، اصول نظری ارتباط الکتریکی، تکنولوژی، رادیو، خلاصه کشتی، مساهی و زندگی در آب، محیط صید، کار کشتی، محصولات دریایی، شیمی مواد غذایی و دریایی، ماشین تهیه مواد دریایی.	ماهگیری	

تذکره: (۱) از بین مواد درسی مربوط به هنرهای زیبا و تدبیر منزل که در جدول (۴) آمده است، مواد اجباری که در زمره دروس اختیاری نیستند را می‌توان بعنوان دروس اختیاری انتخاب کرد.

(۲) هر مدرسه، برحسب موقعیت خود، تعداد متوسط واحدهای این نظامها و مواد درسی را مشخص می‌کند.

کتابهای درسی دوره ابتدایی و دوره اول متوسطه

الف - انتشارات و انتخاب کتابهای درسی - در ژاپن، کاربرد کتابهای درسی در مدارس ابتدایی و متوسطه دوره اول و دوم، توسط قانون آموزش در مؤسسات آموزشی، اجباری شده است. این کتابها باید به وسیله وزارت آموزش ملی تأیید شده و یا توسط وزارت آموزش ملی تألیف شده باشد. کتابهای درسی که فعلاً در دسترس دانش آموزان است، توسط شرکتهای خصوصی چاپ شده اند. اکثر آنها را وزارت آموزش ملی تأیید نموده است. بخشهایی از مدارس اختصاصی و مدارس عالی فنی، از کتابهای درسی که وزارت آموزش ملی تدوین کرده است، استفاده می کنند.

کتابهای درسی که ناشرین خصوصی منتشر کرده اند نیز، طی مراحل، مورد تأیید وزارت آموزش ملی قرار می گیرد. مراحل تأیید به این صورت انجام می شود که ابتدا، نویسنده یا ناشر کتاب، درخواست تأییدی برای کتاب به وزیر آموزش ملی می نویسد. سپس، این کتاب توسط فردی که مشغول بررسی کتابهای درسی است و یا توسط مسئول پاره وقت ارزشیابی کتاب (یکی از اعضای یک مؤسسه آموزشی و یا یک معلم قدیمی) مورد بررسی قرار می گیرد. نتیجه این بررسیها، به کمیسیون بررسی تأیید کتابهای مربوط به تعلیم و تربیت، گروه مشورتی وزیر آموزش ملی، گزارش می شود. در این کمیسیون نتایج بررسیهایی که انجام شده و بررسیهایی که به طور انفرادی توسط اعضا انجام شده است، مورد مشورت قرار می گیرد. گزارش تصمیمات به وزیر آموزش ملی فرستاده می شود، و وزیر با تأیید تصمیمات کمیسیون بر آن صحنه می گذارد. تعداد کتابهای درسی که مورد تأیید وزیر آموزش ملی قرار گرفته اند، هر ساله تغییر می کنند؛ اما به طور متوسط، تعداد آنها سالانه در حدود ۳۰۰ جلد است.

از آنجا که انتخاب کتابهای درسی در مدارس مختلف متفاوت است، در مورد مدارس دولتی منطقه ای، تصمیم گیری توسط کمیته شهرداری انجام می شود، و در مورد مدارس ایالتی با کمیته ایالت، و در مدارس دولتی و مدارس خصوصی انتخاب با مدیر مدرسه است.

برای اینکه مدارس ابتدایی و متوسطه دوره اول منطقه ای خاص همان کتابهای درسی را استفاده کنند، برای هر منطقه شهری یا ایالت، یک اداره ویژه پذیرش آثار آموزشی مشخص شده است. در حال حاضر در ۴۷ منطقه شهری و ایالتی ژاپن، ۴۶۵ «اداره پذیرش» وجود دارد. کتابهای درسی مدارس ابتدایی و متوسطه دوره اول هر سه سال یکبار عوض می شوند.

ب - توزیع کتابهای درسی - در حال حاضر، در ژاپن بنابر قانون اساسی که

مردم را وادار به «آموزش اجباری و مجانی» می‌کند، کتابهای درسی، مجاناً، در اختیار دانش آموزان مؤسسات آموزشی اجباری دولتی، عمومی و یا خصوصی قرار می‌گیرد، و وزارت آموزش ملی هزینه این توزیع مجانی را متحمل می‌شود. در دوره دوم متوسطه که آموزش اجباری نیست، دانش آموزان خودشان هزینه کتابها را می‌پردازند. در این مورد، قیمت فروش این کتابها به خاطر عمومی بودن آنها مشخص شده مورد تأیید وزیر آموزش ملی قرار می‌گیرد.

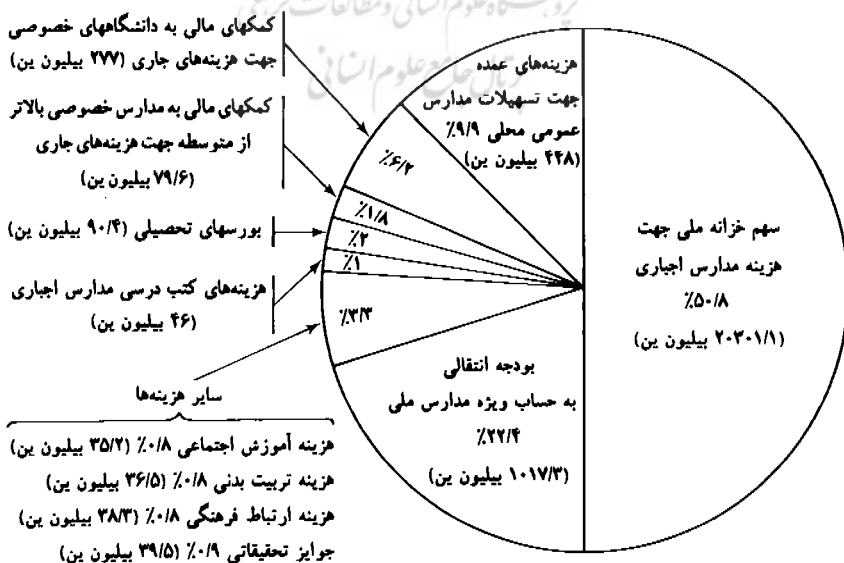
بودجه سال مالی ۱۹۸۳ وزارت آموزش و پرورش، علوم و فرهنگ ژاپن

شرح اقلام	بودجه کلی
بودجه عمومی	۴۵۳۳۷۵۳
بودجه ویژه مدارس ملی	۱۵۱۵۹۱۲
بودجه برگشتی از بودجه عمومی	۱۰۱۷۲۹۹
جمع خالص	۵۰۳۲۰۴۴
بنیاد گسترش مدارس ملی ژاپن	۴۶۶۰۰
بهسازی تسهیلات مدارس ملی	۳۴۳۰۰
جمع	۸۰۹۰۰

سرمايه‌گذاري مالي و برنامه وام

تقسيم بندي بودجه عمومي سال مالي ۱۹۸۳ وزارت آموزش و پرورش، علوم و فرهنگ ژاپن

(مبلغ بودجه عمومي ۴۵۳۳۷۵۳ ميليون ين)

درصد ارقام هزینه‌های اصلی بودجه سال ۱۹۸۳ وزارت آموزش و پرورش، علوم و فرهنگ
(هزینه‌های اصلی حدود ۷۸٪ کل بودجه را تشکیل می‌دهد)

درصد (%)	الف - بهسازی آموزش ابتدایی و سیکل اول متوسطه
۵۸/۵۱۷	۱ - بهسازی کادر آموزشی در مدارس اجباری و غیره
۰/۰۴۶	۲ - توسعه آموزش ضمن خدمت معلمان مدارس و غیره
۰/۰۰۴	۳ - توسعه و تقویت مشاوره راهنمایی دانش آموزان
۱/۱۶۹	۴ - گسترش توزیع مجانی کتب درسی
	۵ - تقویت برنامه جلب و تشویق دانش آموزان به حضور در کلاسهای درس
۰/۸۵۹	واعتلای تعلیم و تربیت به عنوان وسیله‌ای برای پیشرفت جامعه
۰/۵۱۶	۶ - گسترش و بهسازی آموزش کودکان کدکستانی
۰/۱۹۴	۷ - گسترش تعلیم و تربیت کودکان ناقص الخلقه
۰/۰۹۸	۸ - گسترش آموزش نیمه وقت و مکاتبه‌ای
۰/۳۰۵	۹ - تقویت آموزش علوم و حرفه‌ای
۰/۰۱۸	۱۰ - توسعه آموزش انگلیسی
۰/۱۱۹	۱۱ - توسعه برنامه‌های بهداشت
۰/۲۶۱	۱۲ - توسعه برنامه‌های نهار مدارس
۱۱/۳۹۰	۱۳ - بهسازی تسهیلات و تجهیزات مدارس دولتی محلی

درصد	ب - بهسازی و توسعه آموزش عالی
۰/۰۸۶	۱ - کمک به هزینه‌های جاری دانشگاه‌های خصوصی
۸/۵۹۴	۲ - بهسازی و توسعه دانشگاه‌های ملی
۰/۱۰۸	۳ - کمک به دانشگاه‌های دولتی محلی
۲/۲۱۷	۴ - گسترش برنامه‌های بورس تحصیلی

درصد	ج - گسترش تحقیقات علمی
۱/۰۰۴	۱ - گسترش جوایز تحقیقات علمی
۱/۲۶۱	۲ - گسترش و بهسازی تحقیقات اساسی و پایه
۰/۱۶۵۳	۳ - بهسازی مبادلات و همکاری‌های علمی

درصد	د - کمک‌های مالی به مؤسسات خصوصی آموزشی
۷/۰۴۴	۱ - کمک به هزینه‌های جاری دانشگاه‌های خصوصی و غیره
۲/۰۲۲	۲ - کمک به هزینه‌های جاری مدارس خصوصی بالاتر از متوسطه (فوق دیپلم)

- ۳- ساختن مدارس خصوصی بالاتر از متوسطه به منظور پاسخگویی به افزایش ثبت نام
در این مدارس ۰/۰۳۳
- ۴- بهسازی تسهیلات پژوهشی در دانشگاههای خصوصی ۰/۱۱۴
- ۵- توسعه مدارس تربیتی ویژه ۰/۰۳۱
- ۶- افزایش وام دانشجویی توسط بنیاد توسعه مدارس خصوصی —
- ۷- کمک مالی به انجمن کمک متقابل پرسنل مدارس خصوصی ۰/۱۶۰

- ۵- توسعه آموزش اجتماعی درصد
- ۱- بهسازی تسهیلات عمومی محلی جهت آموزش اجتماعی ۰/۳۹۲
- ۲- توسعه برنامه‌های آموزش اجتماعی ۰/۱۲۲
- ۳- توسعه آموزش سمعی و بصری ۰/۰۲۵
- ۴- گسترش آموزش اجتماعی به عنوان وسیله‌ای برای رشد جامعه ۰/۰۶۹
- ۵- کمکهای مالی جهت توسعه فعالیتهای غیر دولتی برای آموزش اجتماعی ۰/۰۱۸
- ۶- بهسازی تسهیلات آموزش ملی برای جوانان ۰/۱۹۹

- و- توسعه تربیت بدنی و ورزش درصد
- ۱- بهسازی تسهیلات تربیت بدنی ۰/۵۴۴
- ۲- گسترش ورزش و بناهای ورزشی ۰/۱۱۹
- ۳- توسعه تربیت بدنی در مدارس ۰/۰۰۱

- ز- توسعه هنر و فرهنگ و حفظ میراث فرهنگی درصد
- ۱- توسعه فرهنگ در جوامع محلی ۰/۰۳۰
- ۲- تشویق خلاقیت هنری و فرهنگی ۰/۰۳۵
- ۳- حفظ فرهنگ سنتی ۰/۱۶۵۹
- ۴- بهسازی و تأسیس تسهیلات فرهنگی ۰/۰۷۰

- ح- گسترش مبادلات بین المللی در زمینه‌های تعلیم و تربیت، علوم و فرهنگ درصد
- ۱- گسترش مبادلات در زمینه تعلیم و تربیت ۰/۱۶۰۷
- ۲- گسترش مبادلات علمی ۰/۰۰۲
- ۳- گسترش مبادلات هنری و ورزشی ۰/۰۱۰

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

منابع:

- ۱ - نشریه شماره ۱۱ دفتر نظامهای آموزش جهانی تحت عنوان «گسترش تعلیم و تربیت در ژاپن» - ترجمه اعظم شهبازی - فروردین ۱۳۵۹
- ۲ -

MOMBUSHO News
Ministry of Education
March 14 1983